
ПРАВАТА НА ЧОВЕКА И ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

**Дружество за ООН в България
София • 2017**

Министерство на младежта и спорта
Национална програма за младежта
(2016-2020)

Младежки информационно-консултантски център „ЗаЕДНО“

Проектът се изпълнява с финансовата подкрепа на Национална програма за младежта (2016-2020), Министерство на младежта и спорта, Договор No 25-00-65/22.12.2016

Съставители: Илина Мутафчиева, Петранка Филева

Художник на корицата: Кристина Тужарова

Дружество за ООН в България
София, 2017

Съдържание

Първа част.

Правата на човека 5

1. Международни инструменти за правата на човека	9
1.1. Всеобщата декларация за правата на човека.....	9
1.2. Основни международни договори за правата на човека.....	10
1.3. Други международни инструменти за правата на човека.....	12
2. Органи на ООН за правата на човека	15
2.1. Съветът на ООН по правата на човека и неговите механизми..	15
2.1.1. Универсалният периодичен преглед.....	18
2.1.2. Специалните процедури – Special Procedures	20
2.1.3. Процедурата за жалби на Съвета по права на човека - Complaint Procedure of the HR Council.....	22
2.1.4. Консултативен комитет към Съвета за правата на човека - Human Rights Council Advisory Committee	23
2.2. Трети комитет на Общото събрание на ООН - The Third Committee of the General Assembly	24
3. Механизмите за наблюдение на международните договори	27
4. Неправителствените организации и договорните органи.....	31
5. Други международни механизми за правата на човека	33
– Международните наказателни трибунали	33
– Международният наказателен съд.....	34
6. Механизми на специализираните организации	35
– Процедурата на ЮНЕСКО	35
– Процедурата на МОТ	36
7. Роля на службата на Върховния комисар на ООН за правата на човека (СВКПЧ)	39
– Неправителствените организации и офисът на Върховния комисар.....	40

Втора част.

Целите за устойчиво развитие 43

1. Програмата за устойчиво развитие 2030	47
2. Средства и механизъм за изпълнение.....	51

3. Политически форум на високо ниво на ИКОСОС по устойчивото развитие.....	55
4. Доброволните национални прегледи	57
5. Глобална рамка за индикаторите за Програма 2030	59
6. Индикаторната рамка на Европейския съюз за ЦУР	61
7. Мрежа на ООН за решения за устойчиво развитие – The UN Sustainable Development Solutions Network (SDSN).....	63
Трета част.	
Връзката между правата на човека и Целите за устойчиво развитие	65

Първа част.
Правата на човека

„Ние, народите на Обединените нации, решени да потвърдим отново нашата вяра в основните права на човека, в достойнството и ценността на човешката личност, в равноправието на мъжете и жените, както и в равенството на големите и малките народи,...

Преамбюл на Устава на ООН

Целите на Организацията на Обединените нации са...да постига международно сътрудничество при разрешаване на международните проблеми от икономическо, социално, културно или хуманитарно естество, както и при развиване и насърчаване зачитането правата на човека и основните свободи за всички, без разлика на раса, пол, език или вероизповедание.

Устав на ООН, Глава 1, чл. 1 (3)

Защитата на правата на човека и фундаменталните свободи е един от най-важните мандати на Обединените нации, както са записани в нейния Устав. Преамбюлт към Устава и неговият чл. 3 ал.1 съдържат явно упоменаване на правата на човека. Освен това Уставът задължава изрично Общото събрание (чл. 133, ал. 1/б) и Икономическия и социален съвет (ИКОСОС) (чл. 55/с) да съдействат за уважение на правата на човека. Чрез Устава всички държави-членки на ООН са обвързани в борбата за пълно реализиране на всички права и свободи на човека.

След приемането на Всеобщата декларация за правата на човека на 10 декември 1948г. ООН разви широка рамка от международно-правни стандарти и норми, както и механизми за защита и стимулиране спазването на тези права. Участието на неправителствените организации в този процес е много важно и все по-широко признато.

Закрилата на правата на човека започва в собствената страна, тя на първо място е национална задача. В България международните договори, уреждащи спазването на цялата гама от права на човека, са ратифицирани от българската държава и инкорпорирани в българската конституция от 1991 г. Международните норми имат изключително висок ранг в българското право. Конституцията (чл. 5, ал. 4) прави онези, които са ратифицирани и публикувани, част от законодателството и им дава приоритет по отношение на онези закони, които им противоречат.

1. Международни инструменти за правата на човека

Правата на човека са етични принципи или социални норми, защитени като нормативно задължителни права от международни договори и други правни норми на национално, регионално и международно равнище. Днес има повече от 100 международни инструменти за правата на човека – договори, декларации, препоръки, насоки и др. Правата на човека са неотчуждими, фундаментални, присъщи на всички човешки същества, независимо от тяхната националност, местоживеене, език, религия, етнически произход или някакъв друг статус. Те са приложими навсякъде и по всяко време в смисъл, че са универсални и са егалитарни в смисъл, че са еднакви за всеки човек.

Независимо от постигнатите успехи, продължават случаи на тежки нарушения на правата на човека в много точки на света. В системата на ООН се разчита много на съществуващите механизми за преглед и контрол и целта на някои промени е те да станат по-ефективни. Една от промените е замената през 2006 г. на Комисията за правата на човека със Съвет за правата на човека.

1.1. Всеобщата декларация за правата на човека

Приета от Общото събрание на ООН на 10 декември 1948 г., Всеобщата декларация за правата на човека е основен документ в системата за правата на човека на ООН. Приемането ѝ отбелязва първото значително постижение на световната организация в тази област и първото записване на световно ниво на права, чиито носители са всички човешки същества. Принципът за универсалност на човешките права е фундаментът на международното право в областта на правата на човека.

Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права. Те са надарени с разум и съвест и следва да се отнасят помежду си в дух на братство

(Член 1. на Всеобщата декларация за правата на човека на ООН)

Всеобщата декларация се състои от 30 члена, които включват забрана на дискриминацията и мрежа от различни видове права и задължения, включително политически и граждански права (като правото на живот, свобода и сигурност на личността, свобода от робство, свобода от мъчение, нехуманно отношение, правото на признаване пред закона, свобода на мисълта, възгледите, събиранията), както и икономически, социални и културни права (сред тях правото на социална сигурност, на работа, на образование и на стандарт на живот, осигуряващ здраве и благоденствие).

Независимо че Всеобщата декларация не създава пряко задължения за страните членки на ООН, тя широко е призната като универсално споразумение за фундаменталните норми за защита на правата на човека. Тя има значителна морална тежест и голямата част от нейните текстове днес са част от обичайното международно право.

Всеобщата декларация даде тон и тласък за приемане на голям брой правни документи на национално, регионално и международно равнище. Много конкретни международни инструменти са базирани на каталога от фундаментални права и свободи, които тя съдържа. Международният пакт за гражданските и политическите права и неговите два факултативни протокола, както и Международният пакт за икономическите, социалните и културните права, на практика ефективно пренесоха тези права в обвързващи международно-правни норми, задължителни за държавите, които са ги ратифицирали.

Всеобщата декларация за правата на човека и двата пакта образуват *Международната харта за правата на човека*.

1.2. Основни международни договори за правата на човека

Основните международни договори за правата на човека са девет. Посочената година се отнася до влизане на договора в сила.

1976 – Межународен пакт за граждански и политически права - International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)

1976 – Межународен пакт за икономически, социални и културни права - International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)

1969 – Международна конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация - International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (CERD)

1981 – Международна конвенция за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените - International Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)

1987 – Конвенция против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително третиране или наказание - Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)

1990 – Конвенция за правата на детето - Convention on the Rights of the Child (CRC)

2003 – Международна конвенция за защита правата на всички работници мигранти и членовете на техните семейства - International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (CMW)

2008 – Международна конвенция за правата на хората с увреждания – International Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)

2010 – Международна конвенция за защита на всички лица от насилствено изчезване - International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICPEP)

Тези договори създават задължения за страните, които са ги ратифицирали, да приемат законодателни, административни и други мерки, за да гарантират спазването и защитата на правата на човека на национално равнище.

Договорът влиза в сила след като определен от договора брой държави са го ратифицирали или са се присъединили към него¹. Някои договори са придружени от факултативни протоколи, които държавите страни по договора могат да ратифицират. Факултативните протоколи обикновено съдържат разпоредби по специфичен проблем или позволяват определена процедура, например индивидуални съобщения или запитвания.

¹ За преглед на подписи и ратификации виж на адрес: <https://treaties.un.org/pages/Treaties.aspx?id=4&subid=A&clang=en>

1.3. Други международни инструменти за правата на човека

В системата на ООН са приети и други важни документи за правата на човека. Макар да не са с обвързващ характер, те имат морална тежест и се приемат като водещи принципи от голямата част от държавите.

1986 – Декларация за правото на развитие - Declaration on the Right to Development (UNDRTD)

1993 – Декларация за премахване на насилието срещу жени - Declaration on the Elimination of Violence against Women (DEVAW)

1998 – Декларация за правото и отговорността на индивиди, групи и организации на обществото да стимулират и защитават универсално признатите права на човека и фундаменталните свободи. Позната като Декларация на защитниците на правата на човека - Declaration on Human Rights Defenders.

2007 – Декларацията за правата на туземните народи – Declaration on the Rights of Indigenous Peoples

Декларацията за правото на развитие заслужава тук по-голямо внимание заради търсената по-нататък връзка с Целите за устойчиво развитие. Тя е приета през 1986 г. от Общото събрание на ООН с Рез. 41/128. Правото на развитие се приема като групово право, за разлика от индивидуалните права. То беше потвърдено през 1993 г. в Декларацията и Програмата за действие от Виена като универсално и неделимо право и като интегрална част от фундаменталните човешки права. Декларацията за околната среда и развитието от Рио признава правото на развитие като един от нейните 27 принципа. Правото на развитие е включено в мандата на редица институции и специализирани организации на ООН.

В Декларацията се прокламира, че правото на развитие е неотменимо човешко право (чл. 1), че държавите носят основната отговорност за създаването на национални и международни условия, благоприятни за осъществяването на правото на развитие (чл. 3). Държавите имат задължението да си сътрудничат помежду си за премахване на пречките пред развитието (чл. 3.3).

2. Органи на ООН за правата на човека

2.1. Съветът на ООН по правата на човека и неговите механизми

Това е основният междуправителствен орган на ООН, отговорен за правата на човека. Той е създаден от Общото събрание на ООН с резолюция 60/251 от 15 март 2006 г., за да замени бившата Комисия за правата на човека. Има 47 страни-членки, избирани за срок от три години с абсолютно мнозинство в Общото събрание на ООН, с таен вот. Членовете са регионално представени. Една страна-членка не може да бъде избрана повече от два последователни срока, така че не се допуска *де факто* постоянно членство².

Препоръките и резолюциите, приети от Съвета по права на човека, нямат задължителна юридическа сила. Независимо от това, с тях Съветът оказва дипломатически натиск върху държавите-членки.

Основните функции на Съвета са да съдейства за всеобщо уважение и закрила на всички права на човека и фундаменталните свободи. Ролята му включва да се занимава с нарушения на правата на човека, включително с големи и системни нарушения, да стимулира спазването на правата на човека за всички и да осигурява ефективната координация относно правата на човека в системата на ООН.

На първо място Съветът трябва да осъществява контрол и наблюдение за дългосрочно подобряване на ситуацията с правата на човека в държавите-членки. Той може да оказва съдействие на държавите-членки да изпълняват своите задължения чрез диалог и оказване на техническа помощ.

Една от задачите на Съвета е да защитава жертвите на нарушения на правата на човека. Резолюциите, приети в хода на пленарните заседания на Съвета, изразяват стремеж към предотвратяване на нарушения на правата на човека. По-конкрет-

² <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/AboutCouncil.aspx>

но, Съветът поема превантивна отговорност относно нарушения на правата на човека благодарение на задължителните периодични прегледи, чрез които Съветът получава възможност да контролира вътрешната политика на държавите-членки (вж. по-подробно т. 2.1.1).

Съветът дава възможност да се разработват политически концепции и принципи. Приетите от него резолюции и препоръки стават ръководни указания за държавите-членки и определят посоките, в които се развиват политиките в областта на правата на човека. Съветът поощрява провеждането на дискусии по разнообразни теми, включително проблеми с правата на жените в света, правата на децата, както и по-нови проблеми като правата на ЛГБТ.

Сесиите на Съвета работят за закрила на правата на човека изключително чрез издаване на препоръки. След приемането на резолюции и препоръки от Съвета, те се предават в Общото събрание на ООН. В случай, че се приеме резолюция по особено конфликтна тема, Съветът за сигурност на ООН може да включи обсъждането ѝ в своя дневен ред. Съветът по права на човека има пълномощия да предава въпроси за разглеждане от Общото събрание, Съвета за сигурност и други органи на ООН. По този начин Съветът помага за интегриране на въпросите, свързани с правата на човека, с всички аспекти на дейността на ООН и обезпечава ефективна координация в рамките на структурите на ООН.

Съветът може да разглежда така наречените неотложни случаи на нарушения на правата на човека благодарение на специални процедури и по-конкретно чрез пълномощията на Специалния докладчик по ситуации със заплахи за защитници на правата на човека. Съветът има собствен механизъм за подаване на жалби в случай на груби и системни нарушения.

Неправителствените организации в Съвета по правата на човека

Само неправителствени организация с консултативен статут към ИКОСОС могат да бъдат акредитирани да участват в редовните и специалните сесии на Съвета по правата на човека.

Възможността НПО да участват в Съвета е особено мощен стимул за диалог. Въпросите, които се обсъждат в хода на сесиите на Съвета, могат да бъдат разгледани повторно, което дава възможност за реагиране от страна на НПО.

НПО могат да представят писмени или устни становища по съответната тема.

Друг механизъм за формално участие, освен възможността да правят устно или писмено изявление, е възможността да организират допълнителни мероприятия, наричани „паралелни прояви“ и да участват в тях.

Проявите, които те организират паралелно, помагат за по-широко обсъждане на темата, включително в медиите, и за установяване на връзки с други НПО и с представители на държавите-членки.

НПО могат да участват в работата на Съвета и неформално. Това означава да подкрепят делегати, участващи в Съвета. Освен това за подобряване на диалога между участниците се провеждат неформални срещи, на които може да се споделя опит, да се оформят позиции и нагласи.

На следната страница може да се намери подробна информация за стъпките, които трябва да се предприемат от НПО за подобно участие:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/NgoParticipation.aspx>

2.1.1. Универсалният периодичен преглед

Универсалният периодичен преглед (УПП) – The Universal Periodic Review (UPR) е създаден в съответствие с Резолюция 60/251 на Общото събрание на ООН от 15 март 2006 г., съгласно която е създаден и самият Съвет по правата на човека. УПП позволява да се оцени положението с правата на човека в която и да е страна, включително за права, уредени от договори, в които тази държава не участва, не ги е подписала и ратифицирала. УПП е особен механизъм, в който всяка държава се оценява от другите държави-членки на ООН, един вид „peer review“ – чрез поставяне на въпроси и отправяне на конкретни препоръки във връзка с гаранции за упражняване и защита на конкретни права на човека. Така УПП има белезите на характеристика за държавата, дадена ѝ от другите държави-членки на ООН. Очевидно такава характеристика влияе на имиджа на държавата в очите на световната общност, което е добър стимул за по-нататъшни реформи в националното законодателство и практики.

Универсалният периодичен преглед е уникален процес, който дава възможност на всяка държава да декларира своите действия, предприети с цел подобряване на ситуацията с правата на човека и за изпълнение на поетите задължения. УПП е развита така, че да осигури равно третиране на всяка държава, когато е обект на периодичния преглед.

До октомври 2011 г. е проведен преглед на ситуацията във всички 193 страни-членки на ООН. В момента няма друг подобен универсален механизъм. УПП е един от ключовите елементи на Съвета, който напомня на държавите за техните отговорности да пазят и изпълняват всички права на човека. Крайната цел на този механизъм е да подобри ситуацията с правата на човека във всички страни и да адресира нарушението на човешките права навсякъде, където това се случва.

На какво се базират прегледите?

Документите, на които се базират прегледите, са три вида: 1) информация от държавата, която може да има формата на „национален доклад“; 2) информация от доклади на независими експерти и групи (известна като Специална процедура), както и от други органи или агенции на ООН; 3) информация от други заинтересовани, включително национални правозащитни институции и неправителствени организации.

Прегледите се провеждат при активни дискусии между държавата, обект на прегледа и останалите държави-членки на ООН. Това се случва по време на срещите на Работната група по УПП. По време на тази дискусия всяка страна-членка може да поставя въпроси, да коментира или да дава препоръки на държавата, обект на прегледа. Прегледът продължава три часа за всяка страна в работната група по време на първия цикъл. От втория цикъл нататък времето се увеличава до три часа и 30 минути. Макар че и други заинтересовани могат да присъстват на сесиите на работната група, те не играят роля в интерактивния диалог.

След прегледа от Работната група се подготвя доклад от трима докладчици, познати като „тройката“, избрани от различните регионални групи. Докладът отразява дискусията. Включени са въпросите, коментарите, препоръките и отговорите от страна на наблюдаваната държава. Разглежданата държава има възможност да направи предварителни коментари относно препоръките, като избере дали да ги приеме, или само да ги отбележи. В доклада са включени както приетите, така и отбелязаните препоръки. След приемането на доклада, в рамките на следващите две седмици, държавите-членки могат да направят редакционни модификации по собствените си изявления. След това докладът трябва да бъде приет на пленарна сесия на Съвета по правата на човека. По време на пленарната сесия разглежданата държава може да отговори на въпроси, които не са били разгледани в достатъчна степен по време на работната група, и да отговорят на препоръките, направени от държавите по време на прегледа.

Неправителствените организации, които биха искали да предложат информация за разглеждане и включване в обобщението от заинтересованите страни, могат да посетят следната страница:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/UPRMain.aspx>

2.1.2. Специалните процедури – Special Procedures

Специалните процедури са механизми, изградени от Комисията за правата на човека и приети от наследника ѝ, Съвета за правата на човека. Мандатите се определят и дефинират със съответни резолюции на Съвета за правата на човека като тематичен мандат или мандат за страна.

Към юли 2017 г. действат 12 мандата за страни и 44 тематични мандата.

Носителите на мандата на „специалните процедури“ са независими експерти в областта на правата на човека, които имат задължение да докладват и да съветват относно правата на човека от тематична или специфична за отделните страни перспектива. Специалните процедури се изпълняват от физическо лице (наричано „специален докладчик“ или „независим експерт“) или работна група, съставена от пет члена, по един от всяка от петте регионални групи на ООН: Африка, Азия, Латинска Америка и Карибите, Източна Европа и Западната група. Специалните докладчици, независимите експерти и членовете на работните групи се назначават от Съвета по правата на човека и служат в лично качество. Те се задължават да поддържат независимост, ефективност, компетентност и почтеност, безпристрастност, честност и добросъвестност. Те не са членове на персонала на ООН и не получават финансово възнаграждение. Независимият статут на титулярите на мандат е от решаващо значение, за да могат безпристрастно да изпълняват своите функции. Определянето на длъжностно лице за даден мандат, независимо дали мандат за държава или тематичен, е ограничено до максимум шест години.

Системата на специалните процедури е централен елемент на механизмите на ООН за правата на човека и обхваща всички човешки права: граждански, културни, икономически, политически и социални. Международни, регионални и национални неправителствени организации могат да играят важна роля в системата на специалните процедури. Специалните процедури могат да бъдат задействани дори ако засегнатата държава не е ратифицирала съответния инструмент или международен договор.

Методите за работа са разнообразни. В някои случаи може да става дума за получена информация за специфични нарушения на правата на човека, след което се изпраща кому-

никация до правителствата с молба за разяснения. Информация за комуникациите и отговорите се докладват пред всяка редовна сесия на Съвета за правата на човека. Носителите на мандата могат да провеждат проучвания на място, като посещават държавата, за да се запознаят с общото състояние на закрилата или нарушенията на правата на човека. Това става по покана на държавата. Някои държави са издали „постоянна покана“ спрямо специалните процедури, което означава, че те са подготвени да посрещнат посещение от всеки носител на тематичен мандат. Към януари 2015 г. 109 от страните-членки на ООН и една страна със статут на наблюдател са предоставили такава „постоянна покана“.

За предоставяне на информация, свързана с подозрения за нарушения на правата на човека, може да се пише на:

Special Procedures Division
с/о OHCHR-UNOG
8-14 Avenue de la Paix
1211 Geneva 10
Switzerland
Fax : +41 22 917 90 08

2.1.3. Процедурата за жалби на Съвета по права на човека - Complaint Procedure of the HR Council

На 18 юни 2007 г. Съветът на ООН по правата на човека приема Резолюция 5/1, озаглавена "Институционално изграждане на Съвета на ООН по правата на човека", с която е създадена нова процедура за жалби, насочена към големи и надеждно потвърдени нарушения на човешки права и основни свободи, които се срещат във всяка част на света и при каквито и да било обстоятелства.

Процедурата за подаване на жалби се отнася до съобщения, изпратени от лица, групи или неправителствени организации, които твърдят, че са жертви на нарушения на правата на човека или които имат преки и надеждни свидетелства за такива нарушения.

Подобно на старата процедура 1503 при Комисията за правата на човека, и тази процедура е поверителна и цели за силване на сътрудничеството със съответната държава. Новата процедура за подаване на жалби е подобрена, където е необходимо, за да се гарантира, че е безпристрастна, обективна, ефективна, ориентирана към жертвите и се провежда навреме.

Не е необходимо неправителствената организация, която евентуално подава жалбата, да има консултативен статут към ИКОСОС.

Съобщенията, засягащи модел на голямо и потвърдено нарушаване на правата на човека, трябва да отговарят на определени критерии, които можете да намерите на страницата на Върховния комисар на ООН за правата на човека:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/ComplaintProcedure/Pages/HRCComplaintProcedureIndex.aspx>

Complaint Procedure Unit
Human Rights Council Branch
Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
United Nations Office at Geneva
CH-1211 Geneva 10, Switzerland
Fax: (41 22) 917 90 11
E-mail: CP@ohchr.org

2.1.4. Консултативен комитет към Съвета за правата на човека - Human Rights Council Advisory Committee

Консултативният комитет към Съвета замества бившата Подкомисия по поощряване и защита на правата на човека. Съгласно Резолюция 5/1, параграфи от 65 до 84, Консултативният комитет на Съвета по правата на човека е създаден, за да функционира като мозъчен тръст за Съвета и да работи по дадени от него насоки. Комитетът провежда първото си заседание през август 2008 г. Той заседава два пъти годишно за една седмица през февруари, непосредствено преди заседанието на Съвета през март и за една седмица през август.

Консултативният комитет предоставя експертни знания на Съвета по искания от него начин и форма. Основно се фокусира върху консултации, основани на проучвания. Комитетът не приема резолюции или решения.

Комитетът се състои от 18 независими експерти от различни професионални направления, представляващи различните региони на света (5 от африкански държави, 5 от азиатски държави, 2 от източноевропейски държави, 3 от латиноамерикански и карибски държави и 3 от западноевропейски и други държави). Експертите се номинират от правителствата и се избират от Съвета. Обикновено изборите се провеждат на заседанието на Съвета през септември.

Членовете служат за период от три години и могат да бъдат преизбрани веднъж. Техният срок на членство започва на 1 октомври в годината на тяхното избиране.

Комитетът работи с правителства, национални правозащитни организации, други неправителствени организации. Неправителствените организации мога да участват в работата на Консултативния комитет на базата на практики, спазвани от Съвета за правата на човека, включително резолюция 1996/31 на ИКОСОС.

За повече информация:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/AdvisoryCommittee/Pages/HRCACIndex.aspx>

2.2. Трети комитет на Общото събрание на ООН - *The Third Committee of the General Assembly*

Общото събрание (ОС) на ООН е основният орган на ООН, съставен от представителите на всички държави-членки, всяка участва с равен глас. Уставът на ООН дава на ОС широк мандат да дискутира всякакви въпроси в рамките на Устава и да прави препоръки към страните-членки по тези въпроси. Големият брой проблеми в дневния ред на ОС изискват дискусиите да се делегират към шест специализирани комитети. Всеки комитет е съставен от всички страни-членки. Повечето проблеми, свързани с правата на човека, се дискутират в „Третия комитет“ – занимаващ се със социални, хуманитарни и културни въпроси.

Общото събрание разпределя на Третия комитет точки от дневния ред, свързани с редица социални, хуманитарни въпроси и въпроси, които засягат правата на човека в целия свят. Важна част от работата на Комитета се съсредоточава върху проучването на въпросите, свързани с правата на човека, включително докладите за специалните процедури на Съвета по правата на човека, създаден през 2006 г. Комитетът изслушва и взаимодейства със специалните докладчици, независимите експерти и председателите на работни групи, определени от Съвета по правата на човека.

Комитетът обсъжда и въпроси, свързани с положението на жените, защитата на правата на децата, местните проблеми, третирането на бежанците, насърчаването на основните свободи чрез премахване на расизма и расовата дискриминация и правото на самоопределение. Комитетът разглежда също важни въпроси, свързани със социалното развитие, като въпроси, свързани с младежта, семейството, остаряването, хората с увреждания, превенцията на престъпността, наказателното правораздаване и международния контрол над наркотиците.

Комитетът заседава в Ню Йорк всяка година през октомври-ноември като провежда общи дискусии по широк кръг въпроси, по време на които представители на страните-членки представят своите становища.

3. Механизмите за наблюдение на международните договори

За изпълнение на основните международни доовори по правата на човека, влезе в сила, действат органи за контрол върху изпълнението – наричани договорни органи (treaty bodies).

Те са десет, изброени на български и английски както следва:

1. Комитетът за правата на човека - The Human Rights Committee (CCPR)
2. Комитетът за икономическите, социалните и културните права - The Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR)
3. Комитетът за премахване на расовата дискриминация - The Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD)
4. Комитетът за премахване на дискриминацията срещу жените - The Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW)
5. Комитетът против изтезанията - The Committee against Torture (CAT)
6. Подкомитетът за превенция на изтезанията - The Subcommittee on Prevention of Torture (SPT)
7. Комитетът за правата на детето - The Committee on the Rights of the Child (CRC)
8. Комитетът за работниците мигранти - The Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (CMW)
9. Комитетът за правата на хората с увреждания - The Committee on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)
10. Комитетът по насилствените изчезвания - The Committee on Enforced Disappearances (CED)

Всеки договорен орган е създаден от съответната конвенция, като единствено Подкомитетът за превенция на изтезанията е създаден в съответствие с Факултативния протокол към Конвенцията срещу изтезанията. Всеки комитет се състои от международни независими експерти – между 10 и 23, номи-

нирани на базата на тяхната експертиза и морален авторитет, избирани за срок от четири години от държавите-членки, с възможност да бъдат преизбирани. Членовете на комитетите не работят по договор с ООН, а в лично качество и не получават възнаграждение за работата си.

Основна функция на договорните органи е да проверяват докладите, представяни от държавите-страни по договорите в съответствие с предвидените срокове. Освен докладите на държавите, договорните органи могат да получават информация за изпълнение на разпоредбите на договорите от: агенции, фондове и програми на ООН, други междуправителствени организации, национални правозащитни организации като Омбудсман и други, представители на гражданското общество, по-специално неправителствени организации, професионални асоциации и академични институти.

След провеждане на диалог с делегацията на държавата-страна по договора, или по съответния факултативен протокол, чийто доклад се разглежда, Комитетът произвежда документ, наричан най-общо „Заклучителни бележки“, които представят принципна загриженост и препоръки от страна на засегнатия договорен орган. Те също така приемат общи коментари за тълкуване на съдържанието и на разпоредбите на съответния правозащитен инструмент (конвенция или факултативен протокол).

Някои от комитетите имат и допълнителни функции, които могат да включват разглеждане на индивидуални жалби за нарушени права на човека; конфиденциални проучвания, базирани на добре аргументирани доклади за сериозни и системни нарушения на правата на човека съгласно разпоредбите на съответния договор; процедури за ранно предупреждение, с цел превенция на ескалация на съществуващи проблеми в държава-страна по договора.

След приключването на реформата на органите за правата на човека, основани на Хартата и създаването на Съвета по правата на човека, фокусът се насочи към реформата на договорните органи.

По-подробно за договорната система на ООН по правата на човека виж в публикация, която ще намериш на следния адрес:

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet30Rev1.pdf>

4. Неправителствените организации и договорните органи

Всяка неправителствена организация, работеща в областта на човешко право, уреждано от съответен договор, може да влиза в контакт с договорния орган и за това не е необходимо тя да има консултативен статус към ИКОСОС.

Има няколко начина, по които една НПО може да допринесе за работата на договорния орган:

- Да предостави писмена информация и доклади до договорните органи;
- Да работи по изпълнение на направените от договорния орган наблюдения и препоръки;
- Да предоставя информация за съответни договорни органи относно индивидуални жалби, конфиденциални проучвания и процедури за ранно предупреждение и незабавно действие.

Правилата и практиките за взаимодействие на НПО с договорните органи са различни за различните органи. Съобразено с правилата на договорния орган, НПО или друг участник от гражданското общество може да участва в сесиите като наблюдател.

За контакт с комитетите:

..... (Име на комитета)
Office of the United Nations High Commissioner
for Human Rights (OHCHR)
Palais des Nations
CH-1211 Geneva 10, Switzerland
Telephone: +41 22 917 9656
Mail: civilsociety@ohchr.org

5. Други международни механизми за правата на човека

– Международните наказателни трибунали

Пред лицето на тежки нарушения на международното хуманитарно право и на правата на човека в бивша Югославия и в Руанда в началото на 90-те години, Съветът за сигурност на ООН реши да изгради два международни наказателни трибунала.

Международният наказателен съд за бивша Югославия се създава с Рез. 827 на Съвета за сигурност на ООН от 25 май 1993 г. Този съд е първият съд за военни престъпления, създаден от ООН и първият международен съд за военни престъпления след трибуналите от Нюрнберг и Токио след Втората световна война. Той е създаден в съответствие с глава VII от Устава на ООН. Съгласно своя Статут този съд има юрисдикция да разглежда дела относно лица, за които се предполага, че носят отговорност за сериозни нарушения на международното хуманитарно право, извършени на територията на бивша Югославия след 1991 г. Този съд преследва лица, които са извършили хуманитарни престъпления, геноцид или сериозни нарушения на Женевските конвенции от 12 август 1949 г. или са наредили да се извършат подобни престъпления. Юрисдикцията на този съд обхваща територията на бивша Югославия за периода след 1 януари 1991 г. Седалището му е разположено в Хага, Нидерландия.

Международният наказателен съд за Руанда е създаден с Рез. 955 на Съвета за сигурност на ООН от 8 ноември 1994 г. Юрисдикцията му обхваща преследването на лица, които са планирали или извършили геноцид, или такива, които са го насърчили. Този съд разглежда и случаи на нарушения на Женевските конвенции като вземането на заложници, терористични действия и нарушения срещу човешкото достойнство. В съответствие с член 7 от неговия Статут юрисдикцията на този съд обхваща територията на Руанда, включително нейното сухоzemно и въздушно пространство, както и територията на съ-

седните държави по отношение на сериозните нарушения на международното хуманитарно право, извършени от граждани на Руанда. Юрисдикцията на този съд обхваща престъпления, извършени в периода между 1 януари и 31 декември 1994 г. Седалището на този съд е установено в Аруша, Танзания.

– Международният наказателен съд

Международният наказателен съд (МНС) е създаден през 1998 г. съгласно Римския статут от 17 юли 1998 г., който влиза в сила от 1 юли 2002 г. Това е първата постоянно действаща международна съдебна юрисдикция в света. Създаването му е повлияно от дейността на временните наказателни трибунали за преследване на престъпленията, извършени в бивша Югославия и Руанда през 90-те години на XX век.

МНС не е създаден като орган на ООН, а като независима международна институция с договор за взаимоотношения с ООН. Това означава, че ситуираният в Хага съд е независима международна организация със свое предназначение в развитието на международните отношения. Съдът сътрудничи с ООН в много области, включително за обмен на информация и логистична подкрепа. Всяка година Международният наказателен съд докладва пред Съвета за сигурност и пред Общото събрание на ООН относно своите действия.

Международният наказателен съд е институция за търсене на лична отговорност от пълнолетни физически лица, които са извършили същинско международно престъпление. Той се отличава от Международния съд в Хага. Последният се концентрира върху разрешаване на правни спорове между отделните страни и тълкуване на юридически въпроси, поставени пред Общото събрание или Съвета за сигурност на ООН.

6. Механизми на специализираните организации

Описанието на процедурите по правата на човека би било непълно без някои детайли, свързани с работата на двете специализирани организации на ООН, а именно ЮНЕСКО и Международната организация на труда (МОТ)

– Процедурата на ЮНЕСКО

В съответствие с чл. 1, ал. 1 на своя устав, ЮНЕСКО трябва да съдейства за укрепване на мира и сигурността по пътя на сътрудничеството между народите в областта на образованието, науката и културата, в интерес на всеобщо прилагане на справедливостта, законността и правата на човека, а също така на основните свободи, провъзгласени в Устава на ООН „за всички народи без разлика на раса, пол, език или религия“.

През изминалите почти 70 години от момента на приемане на Всеобщата декларация за правата на човека, ЮНЕСКО разгърна широка дейност по нейното приложение и прие десетки споразумения, декларации и препоръки. Голяма част от тях са свързани, непосредствено или косвено, с темата права на човека. Тези инструменти предвиждат контрол върху тяхното изпълнение, а понякога в текста на споразуменията са включени конкретни условия. Например чл. 7 на Конвенцията за борба с дискриминацията в областта на образованието от 1960 г. разпорежда, че държавите участнички трябва да съобщават, в периодично представяни до Генералната конференция на ЮНЕСКО доклади, за законодателни и административни мерки, приети от тях, за прилагането на Конвенцията. В чл. 6 от Конвенцията е предвидено Генералната конференция на ЮНЕСКО да може да дава препоръки за мерки за борба с различните аспекти на дискриминация в областта на образованието и мерки за осигуряване на равни възможности в тази област.

Паралелно с процедурите, установени от конвенциите на ЮНЕСКО, през 1978 г. Изпълнителният съвет на ЮНЕСКО разработи конфиденциална процедура за разглеждане на съоб-

щения, получени в Организацията във връзка с предполагаеми нарушения на правата на човека в областта на нейната компетентност, а именно образование, наука, култура и информация. Тази процедура е изложена в решение 104EX/Decision 3.3. на Изпълнителния съвет. Един от постоянните органи – Комитет по конвенциите и препоръките – изпълнява тази дейност. Съобщенията могат да са срещу всяка страна-членка на организацията. Те се разглеждат от Комитета при пълна конфиденциалност и в сътрудничество със засегнатото правителство, докато се намери приятелско решение на случая. Целта е да се подобрява съдбата на засегнатите жертви, а не да се обвиняват правителствата.

Съобщенията могат да изпращат отделни лица или организации, независимо дали те самите са жертви или имат доказуеми знания за такива нарушения. Жертвите са индивиди – учители, студенти, изследователи, художници, писатели, журналисти и така нататък, които заради позицията си и дейностите си попадат в компетентностите на ЮНЕСКО.

За процедурата и законодателната история виж публикацията:

UNESCO's procedure for the protection of human rights: the legislative history of the 104 EX/3.3 Procedure, 31 Mar 2009. На адрес: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001818/181839e.pdf>

– Процедурата на МОТ

От създаването си през 1919 г. Международната организация на труда (МОТ) е приела конвенции и препоръки, които покриват широк спектър от проблеми, свързани с труда, зестостта, социалната сигурност, социалната политика и свързаните с всичко това права на човека.

МОТ подготвя стандарти за закрила на тези права. Тези стандарти са във вид на задължителни за държавите-членки споразумения (конвенции) или във вид на препоръки. Голяма част от органите на МОТ са изградени по тристранната формула 2+1+1 и включват по двама представители на правителство и по един представител на работодателите и професионалните съюзи. Благодарение на този представителен състав, процеду-

рите на МОТ за контрол върху договорите са сред най-ефективните механизми за закрила на правата на човека в рамките на системата на ООН.

През 1998 г. МОТ прие Декларация за основополагащите принципи и права в областта на труда и механизма за нейното осъществяване. С приемането на тази декларация МОТ се опита да реагира на промените в света, причинени от ускорения процес на глобализация.

Системата за контрол върху споразуменията на МОТ включва задължение на страните-членки периодично да представят доклади за предприетите мерки за прилагане на споразуменията. Тези доклади се разглеждат в закрити заседания от Комитета на експертите по прилагане на конвенциите и препоръките – (Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations), който се състои от 20 независими експерти юристи и се събира всяка година през месец ноември. Комитетът на експертите може да прави запитвания до правителствата, ако е на мнение, че има проблеми при прилагането на ратифицирани от тях споразумения. Ако комитетът е на мнение, че има траен проблем при изпълнението на едно ратифицирано споразумение, той прави „бележка“, която се публикува в доклада на Комитета на експертите. Докладът се представя след това на годишното заседание на МОТ от тричленен Комитет на експертите по прилагане на конвенциите и препоръките (Committee on Application of Standarts).

Съществува процедура, по която страните-членки могат да бъдат призовани да внасят доклади по споразумения, които още не са ратифицирани от тях. В тези доклади трябва да са посочени причините, които пречат или отлагат ратифицирането. Всяка година се избира определен брой споразумения, за които да се работи по тази процедура.

Паралелно с тези стандартни механизми за наблюдение съществуват специални процедури за проучвания на съобщения по повод неспазване на условията на ратифицирани конвенции.

Според член 4 на Устава на МОТ профсъюзи или съюзи на работодателите могат да правят съобщения, ако държава-страна не осигурява „изпълнението на ратифицираното споразумение по задоволителен начин“.

Има специална процедура за свободата на сдружаване.

Процедурата може да се използва против всяка държава, независимо дали е ратифицирала Конвенцията на МОТ за свободата на съюзяване. Правят се специални проучвания за дискриминация в областта на заетостта.

През 1974 г. Административният съвет на МОТ прие процедура за разглеждане на специални проучвания на ситуацията в отделни страни по отношение на дискриминация в процеса на труда. Макар че сама по себе си тя не е процедура за съобщения и жалби, има сходни белези.

За повече информация:

Rules of the Game: a brief introduction to International Labour Standards (Revised edition 2014)

http://www.ilo.org/global/standards/information-resources-and-publications/publications/WCMS_318141/lang-en/index.htm

7. Роля на службата на Върховния комисар на ООН за правата на човека (СВКПЧ)

Върховният комисар по правата на човека е главният служител по правата на човека на Организацията на обединените нации. Службата на Върховния комисар на ООН за правата на човека (СВКПЧ) представлява ангажираността на света към всеобщите идеали за човешко достойнство. Тя има уникален мандат от международната общност за насърчване и защита на всички права на човека.

Тематичните приоритети на Върховния комисар по правата на човека са укрепването на международните механизми за правата на човека, засилване на равенството и противодействие на дискриминацията; борба с безнаказаността и укрепване на отчетността и върховенството на закона; интегриране на правата на човека в развитието и в икономическата сфера; разширяване на демократичното пространство; ранно предупреждение и защита на правата на човека в ситуации на конфликт, насилие и несигурност.

Службата на Върховния комисар на ООН по правата на човека подкрепя също така работата на механизмите на ООН за правата на човека, включително създадените процедури за спазване на основните международни договори за правата на човека. Тя насърчава правото на развитие, координира образованието по правата на човека и дейностите по информиране на хората, укрепва правата на човека в системата на ООН. Работи се за прилагането на общопризнатите норми за правата на човека, включително чрез насърчване на универсалната ратификация и прилагане на основните договори в областта на правата на човека и зачитането на върховенството на закона.

Допълнителна информация можете да намерите на адрес: <http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/WhoWeAre.aspx>

– Неправителствените организации и офисът на Върховния комисар

Кои НПО имат достъп до него? Като общо правило няма конкретни критерии за взаимодействие на НПО със Службата на Върховния комисар на ООН по правата на човека (СВКПЧ). Консултативният статут към ИКОСОС не е изискване НПО да могат да работят с Върховния комисариат по правата на човека.

Как могат НПО да работят с него? Има много начини, по които НПО могат да работят със СВКПЧ за насърчаване, защита и прилагане на човешките права. НПО могат да се ангажират с механизмите за подаване на жалби и могат да предоставят информация на СВКПЧ, да работят заедно с нея като партньори в обучението и образованието и да следват препоръките за правата на човека или наблюденията, направени от специалните процедури на мандата и на договорните органи.

Отношенията между Върховния комисар на ООН по правата на човека и гражданското общество, особено НПО и защитниците на правата на човека, са силни и са приоритет на Службата от създаването ѝ. Исторически, НПО са били ключови участници в създаването на СВКПЧ и създаването на различни специални механизми на Комисията по правата на човека. Работата по цялата програма за човешките права, и в частност СВКПЧ, би била невъзможна без приносите, опита и съветите на международни, регионални и национални НПО.

НПО често са най-добрият, а понякога и единственият канал за подаване на жалби за предполагаеми нарушения на правата на човека. Те също така предоставят на системата за човешки права на Организацията на Обединените нации, както и на СВКПЧ, ценни проучвания и доклади. НПО често са партньори на СВКПЧ в образованието и обучението по правата на човека и играят ключова роля на национално ниво в проследяването на препоръките и забележките, направени от органите на ООН и специалните процедури на национално ниво.

През 2004 г. СВКПЧ назначи служител за връзка с НПО, който да оказва подкрепа на НПО в техните връзки със Службата. Тази функция ще бъде разширена, за да се укрепят

партньорствата на СВКПЧ с представители на гражданското общество.

За контакти:

NGO Liaison Officer Office of the United Nations High
Commissioner for Human Rights
Palais des Nations 8–14, avenue de la Paix
CH-1211 Geneva 10, Phone: +41 (0)22 917 90 00
E-mail: ngo.liaison@ohchr.org

Втора част.
Целите за устойчиво
развитие

Целите за устойчиво развитие (ЦУР) официално са част от Програмата за устойчиво развитие 2030, приета като Рез. 70/1 на Общото събрание на ООН на 25 септември 2015 г. Целите за устойчиво развитие стъпват върху принципите на Рез. 66/288 на Общото събрание на ООН от 2012 г., известна повече като документа „Бъдещето, което искаме“, приет от Конференцията Рио+20. Документът, приет с резолюция 70/1 от 25 септември 2015 г., носи името „Да променим нашия свят: Програма за устойчиво развитие 2030“. В параграф 51 на Декларацията се казва следното: „Това, което обявяваме днес – Програма за действие в световен мащаб за следващите 15 години, е Устав за хората и планетата в XXI век. Децата и младите жени и мъже са изключително важна движеща сила на промените. Те ще открият в новите Цели платформа, която да насочи неограничените им възможности за активна ангажираност към създаване на по-добър свят“.

Целите за устойчиво развитие са универсален призив за действие, за да се сложи край на бедността, да се защити планетата и да се осигури мир и благоденствие за всички хора по света. Това са 17 трудно договорени цели със 169 конкретизиращи задачи, които стъпват върху напредъка на Целите на хилядолетието за развитие, но включват допълнителни проблеми и предизвикателства като климатични промени, икономическо неравенство, устойчиво потребление, мир и справедливост.

Целите са взаимно свързани, успехът на една води до успеха на друга.

Утвърждава се принципът на баланса между трите стълба на устойчивото развитие – **икономически, социален и екологичен**. Програмата се определя като план за действие в следните насоки – хора, планета, просперитет, мир, партньорство.

Текста на Програма за устойчиво развитие 2030 на български език можете да намерите на адрес:

https://www.unicef.bg/assets/PDFs/WWL/Transforming_our_world_BG.pdf

Текста на програмата за устойчиво развитие, заедно с изказванията на лидери на българската държава пред форуми на ООН през 2015г. можете да видите в публикацията на Дружеството за ООН в България:

„Да променим нашия свят: Програма 2030 за устойчиво развитие“. София, 2016.

1. Програмата за устойчиво развитие 2030

След три години междуправителствени преговори в един от най-широките консултативни процеси в историята на Обединените нации, през септември 2015 година страните членки на ООН приеха документа „Да преобразим нашия свят. Програма за устойчиво развитие 2030“. Тази нова програма за „хората, планетата, просперитета, мира и партньорството“ е жизнено важна за света, защото ще влияе през следващите години на глобалните и националните политики, свързани с устойчивото развитие.

Приемайки програмата, държавите-членки на ООН декларират, че поемат отговорност да сложат край на бедността и глада навсякъде, да преодолеят неравенствата във и между страните, да изградят мирни и справедливи общества, които да не изключват никого, да защитават правата на човека и да насърчават равенството на половете и овластяването на жените и момичетата, да осигурят дълготрайно опазване на планетата и природните ѝ ресурси, да създадат условия за устойчив икономически растеж, споделен просперитет и достойна работа за всички, като се отчитат различните степени на национално развитие и възможности.

В *документа* се обръща внимание на достъпа до образование, здравеопазване и социална защита, до достатъчна, безопасна, достъпна и пълноценна храна. Залегнали са принципите на защита на уязвимите групи от хора – хора с увреждания, мигрантите, коренното население, децата и младежите. Утвърждава се стремежът за намаляване на детската и майчината смъртност, за осигуряване на достъп до сексуални и репродуктивни здравни услуги, семейно планиране и образование. Поема се ангажимент за борба с маларията, ХИВ/СПИН, туберкулозата и хепатита. Потвърждава се готовността за опазване на биоразнообразието, за устойчиво индустриално развитие, устойчиво земеделие и риболов, устойчиви и модерни енергийни услуги, устойчив транспорт.

Програмата се характеризира с:

Универсалност

Докато приетите през 2000 г. Цели на хилядолетието за развитие се отнасяха в по-голямата си част за така наречените развиващи се страни, Целите за устойчиво развитие (ЦУР) имат универсален характер и се отнасят за всички страни. Всички държави в света се сблъскват както с глобално значимите предизвикателства, така и с индивидуални проблеми при реализирането на разнообразните аспекти на устойчивото развитие, представени в Целите за устойчиво развитие.

Ориентирана към промени

Като план за действие за „хората, планетата, благоденствието, мира и партньорството“, Програма 2030 предлага да се потърси нов модел за развитието. Тя носи идеи за промени в представата за устойчивото развитие, основана на правата на човека, отчитаща равенството между хората, поставя в центъра на вниманието всички аспекти на интересите на хората и планетата.

Всеобхватност

Наред с широкия кръг от социални, икономически и екологични задачи, Програма 2030 насочва към създаване на „помиролюбиво, справедливо и включващо общество, освободено от страх и насилие“. Тя отделя внимание на демократичното управление, на върховенството на закона, на достъпа до правосъдие и неприкосновеността на личността (цел 16), а също на благоприятната международна среда (цел 17 и в рамките на цялата програма).

Залага на включването

Програма 2030 се стреми да не забрави и изостави никого, предвижда „свят, в който се осигурява всеобщо уважение към равенството и недискриминацията“ между страните и вътре в тях, включително равенство на половете, и потвърждава задължението на всички държави „да уважават, защитават и поощряват правата на човека без каквато и да било разлика, както по отношение на раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други убеждения, национален или социален произход, имуществено положение, място на раждане, инвалидност или друг статус“.

2. Средства и механизъм за изпълнение

Мобилизирането на финансови ресурси е важен елемент на новата програма. Успешното изпълнение на Целите за устойчиво развитие (ЦУР) изисква значителни инвестиции от страна както на развитите, така и на развиващите се страни. Постигането на глобална устойчивост не може да се случи без промени в световната финансова система. По оценки на ЮНКТАД постигането на Целите за устойчиво развитие само в развиващите се страни ще струва по 3 до 5 трлн. долара годишно. При сегашното равнище на инвестиции това означава всяка година да има недостиг от около 2 трлн. долара.

ООН приема, че съществуват достатъчно ресурси. В света има резерви за финансиране на новата програма и поради това основната задача е да се търсят нови инвестиционни продукти и иновации в областта на устойчивото развитие. Необходимо е мобилизиране на ресурси както от вътрешни, така и от международни източници, както от публични фондове, така и от частния сектор.

В частта по средствата за изпълнение е отразен духът на заключителния документ от *Третата международна конференция по финансиране на развитието*, проведена през юли 2015 г. в Адис Абеба. За подпомагане на изпълнението на програмата развитите страни следва да отделят Официална помощ за развитие до 0,7% от своя БВП за развиващите се страни.

Потвърждава се принципът, че всяка страна носи основната отговорност за собственото си икономическо и социално развитие. Обръща се внимание на най-слабо развитите страни, развиващите се страни без излаз на море и на страните със среден доход.

Признава се фактът, че частният бизнес, инвестициите и иновациите са най-големите двигатели на продуктивността, икономическия растеж и създаването на заетост. Международната търговия е двигател за икономически растеж и намаляване на бедността, поради което тя трябва да се ръководи от принципите, постигнати в Световната търговска организация.

Признава се необходимостта от подпомагане на развиващите се страни посредством облекчаване и реструктуриране на външния дълг.

Създава се Механизъм за осигуряване на технологии, който се основава на сътрудничеството между държавите членки, гражданското общество, частния сектор, научната общност, организациите от системата на ООН.

Изпълнението на Програма 2030 трябва да се извърши през следващите петнадесет години. Предвиждат се прегледи на напредъка на национално, регионално и глобално ниво. Националните прегледи са доброволни, ръководени от всяка една страна, като се отчитат различните степени на развитие, способности и приоритети.

Предвидена е глобална структура на отчетност, включваща приноса на всички равнища – местно, национално, регионално и завършваща с Политическия форум на ООН на високо ниво. За отчитане се използват показателите, разработени от Статистическата комисия на ООН.

Изработени са 230 показатели за наблюдение на 169-те задачи на Целите за устойчиво развитие. Големият брой показатели отразява подробна разбивка на данните по пол, възраст, доход, география, професия и други аспекти на социалната идентичност. Съгласно принципа на националната отговорност, за събиране на данните отговорност ще носят самите страни. Международните агенции могат да оказват подкрепа за укрепване на потенциала им при събиране на данни, обезпечаване на съпоставимост и агрегиране на данните на субрегионално, регионално и глобално равнище.

На глобално равнище основната роля по мониторинг на изпълнението на Целите на устойчиво развитие е поета от Политическия форум на високо ниво на ИКОСОС по устойчивото развитие /HLPF/. Дейността му се подпомага от изготвянето на годишни доклади на Генералния секретар на ООН. Изпълнението на целите ще се следи с помощта на глобални показатели. *Глобалната индикаторна рамка* е съгласувана от Статистическата комисия на ООН през 2016 г. и е приета от ИКОСОС и ОС на ООН.

Важно звено в процеса на реализиране на програмата ще играят и Регионалните икономически и социални комисии на ООН. За своята дейност те са определили седем приоритетни области: включване на ЦУР в националните планове за развитие и при разработване на годишните бюджети; повишаване на съгласуваността и координацията на политиките; усъвършенстване на статистическия потенциал на държавите членки; откиване и поощряване на алтернативни източници за финансиране на развитието; използване на науката, техниката и иновациите за изпълнение на Програма 2030; реализация на потенциала на партньорствата Юг-Юг и на регионалните партньорства; преобразуване на регионалните модели в глобални публични блага.

За Икономическата комисия на ООН за Европа и Целите за устойчиво развитие виж информация на адрес: <http://www.unece.org/index.php?id=41155>

Държавите членки се насърчават да изготвят планове за изпълнението на дневния ред и да провеждат мониторинг на напредъка. С оглед на това, че новата програма за развитие с хоризонт до 2030 г. е универсална и засяга всички страни, а не само развиващите се и най-слабо развитите, е препоръчително да се изготви национална стратегия или план за нейното прилагане.

3. Политически форум на високо ниво на ИКОСОС по устойчивото развитие

Политическият форум на ООН на високо равнище по устойчивото развитие - United Nations High-level Political Forum on Sustainable Development (HLPF) е създаден през 2012 г. със заключителен документ от конференцията на ООН за устойчиво развитие *Рио плюс 20*, проведена под заглавието „Бъдещето, което желаем“.

Политическият форум на високо ниво по устойчивото развитие (ПФВР/HLPF) е основната платформа на ООН за устойчиво развитие и има централна роля в прегледа на решенията по Програмата за устойчиво развитие 2030 и за изпълнение на Целите за устойчиво развитие на глобално равнище. Резолюция 70/299 на Общото събрание съдържа подробни указания за прегледите на програмата. Форумът приема договорени между правителствата политически декларации.

Политическият форум на високо ниво по устойчивото развитие (HLPF) има основна роля за преглед на глобално равнище на изпълнението на Целите за устойчиво развитие, като работи съгласувано с Общото събрание, ИКОСОС и други заинтересовани органи и форуми в съответствие със съществуващите мандати. Форумът улеснява споделянето на опит, в това число успехи, предизвикателства и извлечени поуки и предоставя политическо ръководство, насоки и препоръки за процеса на проследяване. HLPF трябва да гарантира, че Програмата продължава да е актуална и амбициозна и следва да насочи вниманието си върху оценката на напредъка, постиженията и предизвикателствата пред развитите и развиващите се страни, както и новите и възникващи проблеми.

Информацията за процеса на проследяване и преглед в HLPF се предоставя от годишния Доклад за напредъка по Целите за устойчиво развитие, изготвян от Генералния секретар в сътрудничество със системата на ООН въз основа на глобалната рамка от показатели, на изготвените от националните статистически системи данни, на информацията, събирана на

регионално равнище.

HLPF под егидата на ИКОСОС извършва редовни прегледи в съответствие с Рез. 67/290. Прегледите са доброволни, като същевременно се насърчава докладването, и обхващат развитите и развиващите се страни, както и съответните структури на ООН и други заинтересовани структури, в това число гражданското общество и частния сектор. Те се водят от държавите с участието на министри и други високопоставени участници. Прегледите осигуряват платформа за партньорство. В HLPF се провеждат и тематични прегледи на напредъка по Целите за устойчиво развитие, в това число по широкообхватни и взаимно свързани въпроси от общ интерес.

С периодичните си срещи на всеки четири години под егидата на Общото събрание HLPF ще осигурява политически насоки на високо равнище относно настоящата Програма и нейното изпълнение, ще определя напредъка и възникващите предизвикателства и ще мобилизира по-нататъшни действия за ускоряване на изпълнението. Следващият HLPF под егидата на Общото събрание е през 2019 година, като така графикът на срещите се актуализира с цел максимално съгласуване с процеса на четиригодишния цялостен преглед на политиката.

Според Рез. 70/299, очертаваща последващата дейност и наблюдението върху изпълнението на Програмата за устойчиво развитие 2030, ще има последователност на темите за всеки четиригодишен цикъл.

За 2017 темата е изкореняване на бедността и съдействие за благосъстоянието в променящия се свят.

За 2018 г. темата е трансформация с цел създаване на жизнеспособни и устойчиви на външни сътресения общества.

За 2019 г. темата е разширяване на правата и възможностите на хората и обезпечаване на всеобщ обхват и равенство.

Съответно на задълбочено наблюдение през отделните години се подлага следният набор от цели:

през 2017 г. целите 1, 2, 3, 5, 9 и 14;

за 2018 г. целите 6, 7, 11, 12 и 15;

за 2019 г. целите 4, 8, 10, 13 и 16.

4. Доброволните национални прегледи

Като част от механизмите за последващи действия и преразглеждане, Програмата за устойчиво развитие 2030 г. насърчава държавите-членки „да провеждат редовни и всеобхватни прегледи на напредъка на национално и поднационално равнище, които да са по инициатива на отделните държави и да се провеждат от тях (параграф 79). Очаква се тези национални прегледи да послужат като основа за редовните прегледи от Политическия форум на високо ниво (HLPF), който се провежда под егидата на ИКОСОС. Както е посочено в параграф 84 от Програма 2030, „прегледите ще са доброволни, като същевременно ще се насърчава докладването, и ще обхващат развитието и развиващите се страни, както и съответните структури на ООН и други основни заинтересовани страни, в това число гражданското общество и частния сектор“.

Доброволните национални прегледи (ДНП) имат за цел да улеснят споделянето на опит, включително успехите, предизвикателствата и извлечените поуки, с оглед ускоряване на изпълнението на Програмата за 2030 г. Доброволните национални прегледи се стремят също така да укрепват политиките и институциите на правителствата и да мобилизират подкрепа и партньорства с много заинтересовани страни за изпълнението на целите на устойчивото развитие.

Поддържа се онлайн платформа за преглед, посветена на събирането на информация от държавите, участващи в доброволните национални прегледи на Политическия форум на високо равнище за устойчиво развитие.

Виж на адрес: <https://sustainabledevelopment.un.org/vnrs/>

Чехия е сред държавите, представила своя доклад за доброволен преглед през 2017 г. По думите на министър-председателя на Чехия документът е резултат от двугодишен процес, довел до приемането през април 2017 г. на нова национална стратегическа рамка за устойчиво развитие. Освен всички министерства, в работата по стратегическата рамка са били въввлечени над триста институции и организации, които са предоставили експертиза и отзиви на различни етапи от подготовката ѝ. Такова безпрецедентно включване на заинтересовани лица заслужава да се оцени високо. По думите му Доброволният национален пеглед е възможност за честна оценка на нашите силни и слаби страни.

Виж доклада на адрес: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/15717Czech_Republic.pdf

Естония представи своя доклад за доброволен преглед през 2016 г. В него се дава информация за мерките и плановете за изпълнението на Целите за устойчиво развитие. Първата стъпка е била анализ на липсващи насоки или действия, които би трябвало да бъдат наваксани в духа на Програма 2030. В Естония се работи на базата на Закон за устойчивото развитие, приет от парламента през 1995 г. През 2005 г. е приета Стратегия за устойчиво развитие „Устойчива Естония 21“, която поставя четири главни цели: развитие на културното пространство, увеличаване на благоденствието, кохерентно общество, екологичен баланс. Координирането на изпълнението на Целите за устойчиво развитие се осъществява на базата на сътрудничество между правителствени и неправителствени организации от всички сфери на развитието. На правителствено равнище работи междуведомствена комисия с представители от всички министерства и от националната статистическа агенция.

Виж доклада на адрес:
https://digitallibrary.un.org/record/845249/files/E_HLPF_2016_7-EN.pdf

5. Глобална рамка за индикаторите за Програма 2030

Две години след създаването на Експертна група за индикаторите по Целите на устойчиво развитие (ЦУР) глобалната статистическа общност представи индикаторната рамка за изпълнение на Програма 2030, така както е записано в Резолюцията 70/1 на Общото събрание на ООН. С помощта на тази рамка глобалната статистическа общност ще е способна да осигури прегледа на напредъка, като използва най-добрите налични данни, както от нови, така и от традиционни източници.

Групата започна работа от края на 2015 г. и след няколко срещи и преговори предложи на 48-та сесия на Статистическата комисия на ООН проект за резолюция относно глобалния списък с показатели. През март 2017 г. Комисията одобри глобален списък от 244 индикатора за наблюдение в света на 17-те цели и 169 задачи. Не всички индикатори в списъка са налични на глобално равнище, фактически в момента в световен мащаб са налични само около 1/3 от индикаторите. По степен на конкретизиране показателите се делят на три равнища: първото равнище обхваща показатели с ясно опеделена методология и стандарти, редовно публикувани от страните. Второто равнище са индикатори с ясно определена методология и стандарти, но данните по тях не се публикуват редовно. Третото равнище са индикатори без ясно определена методология и стандарти, или с методология в процес на развитие. Една трета от индикаторите попадат засега в третото равнище.

Цялата глобална статистическа общност е готова да продължи тежката работа, вече предприета, за подобряване на методологията и данните и за увеличаване на капацитета за осигуряване изпълнението на Програма 2030. Статистическата комисия на ООН даде зелена светлина за работата на Глобалната работна група за „големите данни“, да проучат техническите възможности за глобална платформа в широко партньорство с технологични компании.

В документите по статистическото отчитане на показателите се дава безусловен приоритет за работа на националните статистически органи. Резолюцията от март 2017 г. в

никакъв случай не задължава държавите да изпълняват предложените показатели за ЦУР, които са доброволни за прилагане в съответствие с вътрешните реалности и изисквания на законодателството. Националните статистически органи трябва обаче да преразгледат, разработят и при необходимост допълнят своите показатели, като използват показателите по ЦУР като ориентир.

Възможно е също така да се създадат регионални показатели.

На 22 ноември 2016 г. Европейската комисия прие Съобщението „Следващи стъпки към устойчиво европейско бъдеще“ (COM(2016)739). Това съобщение представя отговора на ЕС към Програма 2030 и включва два работни потока. Първият е напълно да се интегрират ЦУР в европейската политическа рамка и в приоритетите на Комисията, като се идентифицират най-сериозните проблеми. Вторият поток е свързан с развитие на дългосрочна визия за секторните политики след 2020, за да се подготви дългосрочно изпълнение на ЦУР. Комуникацията обявява детайлизиран редовен мониторинг на ЦУР в контекста на Европейския съюз.

За глобалните индикатори по изпълнение на ЦУР виж на адрес: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

6. Индикаторната рамка на Европейския съюз за ЦУР

Индикаторната рамка на Европейския съюз (ЕС) за Цели на устойчиво развитие (ЦУР) е резултат от широк консултативен процес, който се координира от Евростат. Работата е извършена в тясно сътрудничество с други служби на Комисията и с партньорите на Евростат в Европейската статистическа система (ЕСС). Проведени са консултации с няколко органа, включително с комисиите на Съвета (Комитет по заетостта, Комитета за социална закрила и Икономическия и финансов комитет), Европейския статистически консултативен комитет (ESAC), неправителствени организации, академични среди и други международни организации.

Целта на избраните индикатори е да се наблюдава напредъкът към ЦУР в контекста на ЕС. Избраните показатели имат силна връзка със съобщението на Комисията “Следващи стъпки за устойчиво европейско бъдеще”. Освен това всички избрани показатели позволяват недвусмислено тълкуване на желаната посока на промяна, както е посочено в съответните политики и инициативи на ЕС. Предпочитание е дадено на показатели за ефективност, измерващи въздействията и резултатите от политиките и инициативите на ЕС по прост, ясен и лесен за разбиране начин. Наборът от показатели разглежда начина, по който политиките на ЕС допринасят за изпълнението на Програмата за устойчиво развитие 2030 г.

Що се отнася до изискванията за качество, наборът от индикатори за ЦУРна ЕС включва само показатели, които са готови за употреба и за които се осигурява редовно производство на данни. Освен това данните трябва да са достъпни онлайн и метаданните трябва да бъдат обществено достъпни. Изборът на показателите прилага стандартните критерии за качество за европейската статистика, представени в Кодекса за добри практики в европейската статистика: честота на разпространение, навременност, географско покритие, сравнимост между страните и във времето, както и продължителността на времеви редове.

Наборът от индикатори за ЦУР на ЕС е структуриран по 17-те Цели за устойчиво развитие и включва 100 различни показателя. Опитът на национално и международно равнище предполага, че това е подходяща горна граница на показателите за ефективен мониторинг и комуникация. Всяка цел е покрита от 6 показателя, с изключение на целите 14 и 17, които имат само 5 показателя. 41 индикатора са многоцелеви показатели (MPI). Това са показатели, предназначени предимно за една цел, но се използват за проследяване и на други цели. Това означава, че всяка цел ще бъде наблюдавана чрез 5 до 12 показателя общо. 88 индикатора могат да се актуализират ежегодно, а 12 - с по-ниска честота. 69 показателя са получени от европейската статистика и 31 идват от други източници. Наборът от индикатори за ЦУР на ЕС е съгласуван колкото се може повече със списъка на ООН, така че 51 показателя са част от списъка на глобалните индикатори на ООН.

Повече информация за индикаторната рамка на Европейския съюз за ЦУР виж на адрес:
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/276524/7736915/EU-SDG-indicator-set-with-cover-note-170531.pdf>

7. Мрежа на ООН за решения за устойчиво развитие – The UN Sustainable Development Solutions Network (SDSN)

Мрежата на ООН за решения за устойчиво развитие работи след 2012 г. при Генералния секретар на ООН. Мрежата мобилизира глобалната научна и технологична експертиза за търсене на решения за устойчивото развитие, включително за изпълнението на Целите за устойчиво развитие и на Споразумението за климата от Париж. Мрежата работи в тясно сътрудничество с агенциите на ООН, с международни финансови институции, с частния сектор и с гражданското общество.

Организаторите и мениджърите на мрежата целят да дадат възможност на голям брой лидери от всички региони да участват в развитието на мрежата. Много от дейностите на тази мрежа се осъществяват от национални или регионални мрежи, които мобилизират научни институти около изпълнението на ЦУР.

SDSN Greece www.unsdsn.gr

Гръцката мрежа е създадена на 7 септември 2017 г. в сътрудничество между Международния център за изследвания на околната среда и стопанството (ICRE8) и Лабораторията по политическа икономия на устойчивото развитие. Тематичните приоритети на мрежата са съсредоточени върху „Оценяване на природния капитал: Устойчиво разпределение на инвестициите“, „Климатичните промени и политиката на адаптиране“ и „Устойчиво развитие във време на криза“.

- Индекс за измерване на Целите за устойчиво развитие

Плод на работата на Мрежата на ООН за решения за устойчиво развитие е Индекс за измерване на Целите за устойчиво развитие (ЦУР).

След представянето на официалните 230 показателя, подготвени от Статистическата комисия на ООН, се установява, че от тях само около 150 имат добре разработени дефиниции, а не за всички от тях в страните членки има данни. От първите доброволно представени доклади за преглед пред Политическия форум на високо равнище се вижда, че страните отчитат успешно социалноикономическите цели – здраве, образование, равенство на половете, инфраструктура, достоен труд и икономически растеж. Твърде слабо е отчитането по целите 12-15, както и по цел 17, отнасяща се до международното сътрудничество.

Видимо държавите се затрудняват при изпълнението на пълния обхват от официални индикатори по ЦУР. За улесняване на процеса на мониторинг, Мрежата на ООН за решения за устойчиво развитие и Фондация Бертелсман представят първия глобален неофициален Индекс за ЦУР и таблици за онагледяване през 2016 г. Известният икономист Джефри Сакс е сред основните съставители. В доклада са синтезирани измервания с налични данни – базирани където е възможно на официалните индикатори по ЦУР – за да позволят на страните да видят къде стоят по отношение на изпълнението на ЦУР и да помогнат на страните за по-нататъшни превантивни действия.

В доклада авторите се съсредоточават върху глобалните отговорности на страните и върху външните ефекти от работата на всяка членка на международната общност върху ЦУР. Говори се за постигане на някои цели като за създаване на глобални публични блага.

За да се запознаете с доклада и таблиците от 2017 г., посетете страницата:
<http://www.sdgindex.org/#full-report>

Трета част.
Връзката между правата
на човека и Целите
за устойчиво развитие

Програмата за устойчиво развитие 2030 създава парадигма на по-балансиран модел за устойчиво развитие. Силно свързана с международните стандарти за правата на човека, новата програма се стреми да не остави никой зад себе си и поставя в основата си наложителността на равенството и недискриминацията. Новата програма далеч надхвърля Целите на хилядолетието за развитие, обхващайки въпроси, свързани не само с икономически, социални и културни права, но и с граждански и политически права и с правото на развитие.

С универсалната си приложимост и значението ѝ за формиране на приоритети за развитие, Програмата 2030 г. открива нови възможности за интегриране през следващите години на правата на човека в глобални и национални политики както в развитите, така и в развиващите се страни през следващите години.

Програмата за устойчиво развитие 2030 недвусмислено стъпва върху правата на човека: новата програма е изрично “основана на Устава на ООН, Всеобщата декларация за правата на човека, международните договори за правата на човека” и други инструменти, включително Декларацията за правото на развитие (чл. 10). В преамбюла на програмата се посочва, че Целите за устойчиво развитие имат за цел да “реализират човешките права на всички” и подчертава “отговорностите на всички държави ... да зачитат, защитават и насърчават правата на човека и основните свободи за всички, без всякакво различие в раса, цвят, пол, език, религия, политическо или друго мнение, национален или социален произход, имущество, раждане, уреждане или друг статут” (параграф 19). Важно е, че новата програма трябва “да се прилага по начин, който е в съответствие със ... задълженията на държавите по международното право” (параграф 18). Това означава, че всички пропуски или неясноти трябва да бъдат решени в съответствие с изискванията на международното право в областта на правата на човека.

Целите за устойчиво развитие предлагат нова, по-балансирана парадигма за по-устойчиво и справедливо развитие: Докато Целите на хилядолетието за развитие 2000-2015 бяха насочени само към тесен набор от икономически и социални въпроси, ЦУР включват 17 цели и 169 подцели, обхващащи широк спектър от въпроси, които отразяват ефективно рамката от човешки права. Много от Целите за устойчиво развитие са

тясно свързани с икономическите, социалните и културните права. Цел 16 например, за мирни и приобщаващи общества, обхваща и много измерения на гражданските и политическите права, включително лична сигурност, достъп до правосъдие и "основни свободи". Цел 17 и много от задачите под всяка от другите цели са свързани със задълженията за международно сътрудничество и с правото на развитие.

Конкретните задачи към всяка от Целите за устойчиво развитие са тясно свързани със стандартите за правата на човека. Въпреки че самите ЦУР не са формулирани непременно на езика на правата на човека, повечето от тях изрично отразяват съдържанието на съответните стандарти за правата на човека. Например ЦУР разглеждат наличието, достъпността и качеството на образованието, здравеопазването, водата и други услуги, свързани с тези права. Съществуват задачи за достъп до безопасна, питателна и достатъчна храна за всички, универсално здравно осигуряване, безпристрастно и качествено начално и средно образование, достъп до безопасна и достъпна вода, хигиена, жилища и достъп до "безопасни, ефективни, и достъпни основни лекарства и ваксини за всички".

Важно е да се прави връзка между Целите за устойчиво развитие и правата на човека, защото когато има пропуски или несъответствия, ще бъде от решаващо значение да се гарантира, че изпълнението на целите е в съответствие с международното право в областта на правата на човека. Примерите включват например Цел 5.6. относно сексуално и репродуктивно здраве, която е ограничена до изискванията на националното законодателство. Същото се отнася за някои от задачите в Цел 16. В други случаи несъответствията със стандартите за правата на човека могат да бъдат имплицитни. Например Цел 6.2 има за цел да премахне дефекация на открито, но с неспецифични средства за изпълнение може да рискува на практика да криминализира най-бедните хора. Тези видове нежелани ефекти трябва да се предвидят и да се предотвратят.

Програмата 2030 отново потвърждава отговорността на всички държави да "зачитат, защитават и насърчават правата на човека без разлика от всякакъв вид раса, цвят, пол, език, религия, политически или други възгледи, национален и социален произход, имуществено, раждане, увреждане или друг статут" (параграф 19). ЦУР включват две специални цели за борба с

неравенството и дискриминацията (цел 5 за постигане на равенство между половете и цел 10 за намаляване на неравенствата в и между държавите). Целите и задачите имат за цел да „не оставят никой зад себе си“ и „да достигнат най-напред до най-отдалечените“ (параграф 4). Програмата призовава прегледите на изпълнението на ЦУР да се основават на доказателства и данни, разбити по „доходи, пол, възраст, раса, етническа принадлежност, миграционен статус, увреждане, географско местоположение и други характеристики, които са от значение в национален контекст“ (параграф 74 и цел 17.18).

Новата програма включва може би най-широкия списък на групите, на които трябва да се обърне специално внимание. Наблюдава се силен акцент върху жените и момичетата и въпросите, свързани с равенството между половете и включването на деца, младежи, хора с увреждания, хора, живеещи с ХИВ/СПИН, възрастни хора, коренно население, бежанци и вътрешно разселени лица и мигранти (например параграф 23). Съществува важен нов ангажимент на държавите-членки да приветстват положителния принос на мигрантите и да гарантират, че миграцията се осъществява при „пълно зачитане на човешките права и човешкото отношение към мигрантите, независимо от миграционния статут на бежанците и на разселените лица“ (параграф 35). Съществуват обаче и големи пропуски, като например липсата на изрично позоваване на малцинствата и ЛГБТИ.

ЦУР са универсални и неделими и всички цели трябва да бъдат изпълнени за всички хора във всички страни, т.е. подобно на международните инструменти за защита на правата на човека, Програмата 2030 е универсален дневен ред и е универсално приложима за всички хора във всички страни, включително развитите и развиващите се страни. Събирането и анализът на данните трябва не само да обхваща показателите, свързани с правата на човека, но и да се организира с подход, основан на правата на човека. Данните следва да се събират и разбиват по всички основания за дискриминация, забранени съгласно международното право в областта на правата на човека, което ще изисква разработването на нови партньорства, методи и източници на данни, включително нетрадиционни източници на данни, включително от гражданското общество. Всички държави-членки следва да участват в универсални периодич-

ни прегледи на многостепенно ниво на световно равнище и да изградят силни национални процеси за преразглеждане.

Важно е в тази връзка да се каже, че Глобалният политически форум на високо равнище (HLPF) вече е упълномощен от държавите-членки да надгражда съществуващите прегледи и съществуващите механизми за докладване.

„Ще изпълняваме Програмата за благото и в полза на всички, за днешното поколение и за бъдещите такива. За целта потвърждаваме ангажираността си към международното право и подчертаваме, че Програмата следва да се изпълнява по начин, съответстващ на правата и задълженията на държавите по силата на международното право“. (параграф 18. от Програма 2030)

За повече информация и позиции на Върховния комисар на ООН по правата на човека относно Програма 2030 вижте:

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/MDG/Pages/MDGPost2015Agenda.aspx>

Връзка на ЦУР с международните инструменти за защита на правата на човека

Целите за устойчиво развитие	Свързани с тях права на човека
<p>1. <i>Изкореняване на бедността във всичките ѝ форми и навсякъде</i> Задачите включват премахване на крайната бедност, изпълнение на мерки за социална защита, осигуряване на равен достъп на мъже и жени до икономически ресурси.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на адекватен стандарт на живот [UDHR art. 25; ICESCR art. 11; CRC art. 27] • Право на социална сигурност [UDHR art. 22; ICESCR art. 9; CRPD art. 28; CRC art. 26] • Равни права за жените на работното място [CEDAW arts. 11, 13, 14(2)(g), 15(2), 16(1)]
<p>2. <i>Край на глада – постигане на продоволствена сигурност и по-добро хранене, стимулиране на устойчиво селско стопанство</i> Задачите включват край на глада и недохранването; подобряване на селскостопанското производство, изграждане на устойчиви системи за производство на храни, коригиране на търговски изкривявания, осигуряване на функциониращ пазар на хранителните стоки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на адекватна храна [UDHR art. 25; ICESCR art. 11; CRC art. 24(2)(c)] • Международно сътрудничество, вкл. осигуряване на равноправно разпределение на световните доставки на храна [UDHR art. 28; ICESCR arts. 2(1), 11(2)]
<p>3. <i>Осигуряване на здравословен живот и насърчаване благосъстоянието на всички във всяка възраст</i> Задачите включват намаляване на майчината смъртност; край на предотвратимите случаи на смърт при новородени; край или намаляване на СПИН или други епидемии; универсален достъп до здраветопазване, достъп до най-важни лекарства, грижа за сексуално и репродуктивно здраве, достъп до ваксиниране и до лекарства.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на живот [UDHR art. 3; ICCPR art. 6], по-специално жените [CEDAW art. 12] и децата [CRC art. 6] • Право на здраве [UDHR art. 25; ICESCR art. 12], по-специално за жените [CEDAW art. 12]; и децата [CRC art.24] • Специална защита за майките и децата [ICESCR art.10] • Право да се възползват от научния прогрес и приложението му [UDHR art. 27; ICESCR art. 15(1)(b)] • Международно сътрудничество [UDHR art. 28, DRtD arts. 3–4], по-специално по отношение на правото на здраве и правата на децата [ICESCR art. 2(1); CRC art. 4]

Целите за устойчиво развитие	Свързани с тях права на човека
<p>4. <i>Осигуряване на приобщаващо и справедливо качествено образование и насърчаване на възможностите за обучение през целия живот за всички</i></p> <p>Задачите включват универсален достъп до безплатно качествено основно и средно образование, подобряване на професионалните умения, равен достъп до образование, увеличаване броя на образователните институции, стипендии и обучения на учители.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на образование [UDHR art. 26; ICESCR art. 13], специално по отношение на децата [CRC arts. 28, 29]; лицата с увреждания [CRC art. 23(3), CRPD art. 24]; и туземните народи [UNDRIP art. 14] • Равни права на жените и момичетата в полето на образованието [CEDAW art. 10] • Право на труд, вкл. техническо и професионално образование [ICESCR art. 6] • Международно сътрудничество [UDHR art. 28; DRtD arts. 3-4], по-специално свързано с децата [CRC arts. 23(4), 28(3)], лицата с увреждания [CRPD art. 32], и туземните народи [UNDRIP art. 39]
<p>5. <i>Постигане на равенство между половете и равни права за всички жени и момичета</i></p> <p>Задачите включват елиминиране на дискриминацията и насилието срещу жени и момичета; признание и оценяване на неплатената грижа за дома, осигуряване на пълно участие на жените, достъп до репродуктивно здравеопазване, равен достъп на жените до икономически ресурси.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Елиминиране на всички форми на дискриминация срещу жените [CEDAW arts. 1-5] и момичетата [CRC art. 2], по-специално в правния, политически и публичен живот (art. 7), икономически и социален живот (arts. 11, 13), и семейни отношения (art. 16)] • Право да решават за броя на децата [CEDAW arts. 12, 16(1)(e); CRC art. 24(2)(f)] • Специална защита на майките и децата [ICESCR art. 10] • Елиминиране на насилието срещу жени и деца [CEDAW arts. 1- 6; DEVAW arts. 1-4; CRC arts. 24(3), 35] • Право на подходящи условия на труд [ICESCR art. 7; CEDAW art. 11]

Целите за устойчиво развитие	Свързани с тях права на човека
<p>6. <i>Осигуряване на наличие и устойчиво управление на вода и канализация за всички</i> Задачите включват осигуряване на всеобщ достъп до питейна вода, подходящи канализационни съоръжения, опазване на свързаните с водата екосистеми.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на здравословна питейна вода и санитарни възли [ICESCR art. 11] • Право на здраве [UDHR art. 25; ICESCR art. 12] • Равен достъп до вода и санитарни възли за селските жени [CEDAW art. 14(2)(h)]
<p>7. <i>Осигуряване на финансово достъпна, надеждна, устойчива и съвременна енергия за всички</i> Задачите включват осигуряване на универсален достъп до финансово достъпни, надеждни и съвременни енергийни услуги, увеличаване дела на възобновяеми енергийни източници, подобряване на инфраструктурата.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на адекватен стандарт на живот [UDHR art. 25; ICESCR art. 11] • Право да се радват на ползите от научния прогрес и прилагането му [UDHR art. 27; ICESCR art. 15(1)(b)]
<p>8. <i>Стимулиране на траен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълноценна и продуктивна заетост и достоен труд за всички</i> Задачите включват стимулиране на устойчив икономически растеж, подобряване на ефективността на производство и потребление, пълна заетост и достоен труд за всички, премахване на тежките форми на детски труд и трафика, защита на правата на работниците, включително на работниците мигранти, увеличаване на достъпа до финансови услуги.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на труд и подходящи условия на труд [UDHR art. 23; ICESCR arts. 6, 7, 10; CRPD art. 27; Ключовите конвенции на МОТ по труда и Декларацията на МОТ за фундаменталните права на работното място] • Забрана на робството, насилствен труд и трафика на лица [UDHR art. 4; ICCPR art. 8; CEDAW art. 6; CRC arts. 34-36] • Равно право на жените по отношение на заетостта [CEDAW art. 11; ILO Conventions No. 100 and No. 111] • Забрана на детски труд [CRC art. 32; ILO Convention No. 182] • Равни трудови права за работниците мигранти [CMW art. 25]

Целите за устойчиво развитие	Свързани с тях права на човека
<p>9. <i>Изграждане на устойчива инфраструктура, насърчаване на приобщаваща и устойчива индустриализация и стимулиране на иновациите</i></p> <p>Задачите включват равен достъп до качествена инфраструктура, индустриализация, която създава работни места, достъп до финансови услуги и пазари, трансфер на иновации и технологии, увеличен достъп до ИКТ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право да се възползваш от научния прогрес и приложението му [UDHR art. 27; ICESCR art. 15(1)(b)] • Право на достъп до информация [UDHR art. 19; ICCPR art. 19(2)] • Право на адекватно жилище, включително земя и ресурси [UDHR art. 25; ICESCR art. 11] • Равни права на жените за получаване на финансов кредит и селскостопанска техника [CEDAW art. 13(b), art. 14(2)]
<p>10. <i>Намаляване на неравенството между и в рамките на държавите</i></p> <p>Задачите включват стимулиране на по-бързо нарастване на доходите на най-бедните 40% от населението – в темпове, по-високи от средните за съответната страна; социално, икономическо и политическо включване; намаляване на неравенството във възможностите и резултатите; осигуряване на социална защита за всички; осигуряване на участие във вземане на икономически решения; улесняване на законната миграция, намаляване на разходите за паричните преводи на мигрантите.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на равенство и недискриминация [UDHR art. 2; ICESCR art. 2(2); ICCPR arts. 2(1), 26; CERD art. 2(2); CEDAW art. 2; CRC art. 2; CRPD art. 5; CMW art. 7; DRtD art. 8(1)] • Право на участие в обществените дела [UDHR art. 21; ICCPR art. 25; CEDAW art. 7; ICERD art. 5; CRPD art. 29; DRtD art. 8(2)] • Право на социална сигурност [UDHR art. 22; ICESCR arts. 9-10; CRPD art. 28] • Създаване на условия за международната миграция [CMW art. 64] • Право на мигрантите да трансферират своите заплати и спестявания [CMW art. 47(1)]
<p>11. <i>Превръщане на градовете и селищата в приобщаващи, безопасни, адаптивни и устойчиви места за живеене</i></p> <p>Задачите включват осигуряване на достъп до подходящо и безопасно жилище, базисни услуги и публичен транспорт за всички; засилване на устойчива и приобщаваща урбанизация, опазване на културното и природното наследство, намаляване на засегнатите от природни бедствия.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на адекватно жилище, включително земя и ресурси [UDHR art. 25; ICESCR art. 11] • Право да участват в културния живот [UDHR art. 25; ICESCR art. 15; ICERD arts. 5, 7; CRPD art. 30; CRC art. 31] • Достъп до транспорт и услуги поспециално за лица с увреждания [CRPD art. 9(1)], деца [CRC art. 23], селски жени [CEDAW art. 14(2)] • Защита от природни бедствия [CRPD art. 11]

Целите за устойчиво развитие	Свързани с тях права на човека
<p>12. Осигуряване на устойчиви модели на потребление и производство Задачите включват постигане на устойчиво управление и ефективно използване на природните ресурси; намаляване на разхищенията на храна, стимулиране на устойчиво управление на отпадъците, осигуряване на достъп до информация, изграждане на капацитет за устойчиво развитие.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на здраве вкл. правото на здрава, чиста, здравословна и устойчива природна среда [UDHR art. 25(1); ICESCR art. 12] • Право на адекватна храна и право на здравословна питейна вода [UDHR art. 25(1); ICESCR art. 11] • Право на всички хора свободно да разполагат със своите природни ресурси [ICCPR, ICESCR art. 1(2)]
<p>13. Предприемане на спешни действия за борба с изменението на климата и неговите последици Задачите включват засилване на способността за приспособяване към свързаните с изменението на климата опасности и природни бедствия във всички страни. Привеждане в действие на Зеления фонд за климата чрез капитализирането му във възможно най-кратък срок.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на здраве вкл. правото на сигурна, чиста и устойчива околна среда [UDHR art. 25(1); ICESCR art. 12; CRC art. 24; CEDAW art. 12; CMW art. 28] • Право на адекватна храна и право на питейна вода [UDHR art. 25(1); ICESCR art. 11] • Право на всички хора свободно да разполагат със своите природни богатства и ресурси [ICCPR, ICESCR art. 1(2)]
<p>14. Опазване и устойчиво използване на океаните, моретата и водните ресурси за устойчиво развитие Задачите включват намаляване замърсяването на морската среда, грижа за бреговата екосистема, ефективно регулиране на добива на риба, осигуряване на достъп до пазарите на дребните рибари, защита на морското биоразнообразие.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на здраве вкл. на сигурна, чиста, здравословна и устойчива околна среда [UDHR art. 25(1); ICESCR art. 12; CRC art. 24; CEDAW art. 12; CMW art. 28] • Право на адекватна храна и право на питейна вода [UDHR art. 25(1); ICESCR art. 11] • Право на всички народи свободно да разполагат със своите природни богатства и ресурси [ICCPR, ICESCR art. 1(2)]

Целите за устойчиво развитие	Свързани с тях права на човека
<p>15. <i>Опазване, възстановяване и насърчаване на устойчивото използване на сухоземните екосистеми, устойчиво управление на горите, борба с разпространението на необработваемите площи, спиране и обръщане на процеса на деградация на земите и предотвратяване загубата на биологично разнообразие</i></p> <p>Задачите включват управление на сладководните басейни, планинските екосистеми и горите, битка с обезлесяване и запустяване, опазване на биоразнообразието; ликвидиране на браконьерството и трафика на защитени видове.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на здраве вкл. право на сигурна, чиста, здравословна и устойчива околна среда [UDHR art. 25(1); ICESCR art. 12; CRC art. 24; CEDAW art. 12; CMW art. 28] • Право на адекватна храна и право на питейна вода [UDHR art. 25(1); ICESCR art. 11] • Право на всички хора свободно да разполагат със своите природни богатства и ресурси [ICCPR, ICESCR art. 1(2)]
<p>16. <i>Насърчаване на мирни и приобщаващи общества за устойчиво развитие, осигуряване на достъп до правосъдие за всички и изграждане на ефективни, отговорни и приобщаващи институции на всички равнища</i></p> <p>Задачите включват намаляване на всички форми на насилие, прекратяване на насилието срещу и трафика на деца, насърчаване на върховенството на закона, намаляване на нелегалните потоци оржия, на корупцията, развитието на ефективни институции, участието във вземане на решения на всички равнища, закрила на идентичността за всички.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на живот, свобода и сигурност за човека [UDHR art. 3; ICCPR arts. 6(1), 9(1); ICPEP art. 1] вкл. свобода от мъчения [UDHR art. 5; ICCPR art. 7; CAT art. 2; CRC art. 37(a)] • Закрила на децата от всички форми на насилие или експлоатация [CRC arts. 19, 37(a)], вкл. от включване в трафик (CRC arts. 34-36; CRC-OP1)] • Право на достъп до справедлив процес [UDHR arts. 8, 10; ICCPR arts. 2(3), 14-15; CEDAW art. 2(c)] • Право на самоличност [UDHR art. 6; ICCPR art. 16; CRPD art. 12] • Право да участва в публични дела [UDHR art. 21; ICCPR art. 25] • Право на достъп до информация [UDHR art. 19; ICCPR art. 19(1)]

Целите за устойчиво развитие	Свързани с тях права на човека
<p>17. <i>Укрепване на средствата за изпълнение и възобновяване на глобалното партньорство за устойчиво развитие</i></p> <p>Задачите включват засилено мобилизиране на местни и международни ресурси, стабилност на дълга, технологичен трансфер и изграждане на капацитет, стимулиране на търговията, постигане на институционална кохерентност, зачитане на политическото пространство на държавите, стимулиране на партньорства, измерване на прогреса, дизагрегирани данни.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Право на народите на самоопределение [ICCPR, ICESCR art. 1(1); DRtD art. 1(1)] • Право на народите на развитие и международно сътрудничество [UDHR art. 28; ICESCR art. 2(1); CRC art. 4; CRPD art. 32(1); DRtD arts. 3-5] • Право на всеки да се ползва от научния прогрес, вкл. международно сътрудничество в научната област [UDHR art. 27(1); ICESCR art. 15(1)] • Право на личен живот [UDHR art. 12; ICCPR art. 17], вкл. уважение на човешките права и етичните принципи в събирането и използването на статистически данни [CRPD art. 31(1)]

Тъй като Политическият форум на високо ниво към ИКОСОС по устойчивото развитие (HLPF) вече има мандат да използва съществуващи механизми за преглед и мониторинг, съответните доклади и препоръки, идващи от международните механизми за правата на човека, могат да бъдат систематично интегрирани в процеса на преглед на ЦУР. Това би трябвало да включва използването на доклади и препоръки от процеса на мониторинг по универсалните периодични прегледи по правата на човека, както и доклади и препоръки от органите по Договора за правата на човека и специалните процедури, тъй като много от препоръките от тези механизми ще имат пряко отношение към въпросите, разгледани от HLPF. Например, преди прегледите на държавите-членки по универсални периодични прегледи, вече са изготвени „отчети за съставянето“ за всяка участваща държава и тези доклади могат да се подават директно в HLPF за рецензии на държави. (Освен това би могло да бъде възможно да се изготвят доклади по конкретни тематични въпроси, свързани с човешките права и със специфични цели, които биха могли да бъдат представени по подобен начин за всякакви тематични прегледи).

Поради търсенето на ефективност и ефикасност, циклите за прегледите в Политическия форум на високо ниво по ус-

тойчивото развитие (HLPF) биха могли да бъдат хармонизирани със съществуващите цикли на универсалните периодични прегледи. Като се основава на условията и опита на Универсалните периодични прегледи, във всеки следващ цикъл на прегледа на държавите - HLPF следва да проследява препоръките, направени пред държавите при предишни прегледи. В допълнение, основните приноси за прегледа на напредъка в отделните страни биха могли да следват и условията в стил Универсален периодичен преглед по правата на човека.

Връзката между правата на човека и изпълнението на ЦУР може да укрепи усилията за затыпничество на национално равнище. Докато поетите по Програма 2030 задължения от страна на държавите са само политически, то международните договори по правата на човека имат задължителна сила за държавите, които са ги ратифицирали. Застъпниците за изпълнение на Целите за устойчиво развитие могат да призовават правителствата да обръщат сериозно внимание на връзките между ЦУР и свързаните с тях правозащитни задължения. Когато правителствата решат да изработят планове за целите и задачите, адаптирани към националните проблеми, те биха могли да свържат съвпадащите препоръки по международните и регионалните ангажименти по отношение на правата на човека и по-конкретно, с препоръките, които са им направени по време на Универсалния периодичен преглед по правата на човека.

В тази връзка застъпниците по изпълнението на ЦУР могат да поискат да проучат резултатите от прегледите по правата на човека и да потърсят има ли връзка с конкретните им задачи на застъпници по една или друга от Целите за устойчиво развитие. Неправителствените организации могат да участват в консултации, организирани евентуално от техните правителства, преди да бъдат представени националните доклади и могат да представят и свои собствени доклади до релевантния орган, да очертават своите възгледи за ситуацията с правата на човека в своята страна.

